

Norsk skrivemåte av importord – norvagisering

Samandrag

Språkrådet vekte oppsikt da det i 1996 vedtok skrivemåtar som "gaid", "polisj" og "sørvis" i tillegg til dei tidlegare formene "guide", "polish" og "service". Da Kulturdepartementet behandla rettskrivingsvedtaka, bad det Språkrådet greie ut tilhøvet mellom uttale og skrivemåte for importord i norsk. Utgreiinga *Lån-te fjører eller bunad?* gjev eit historisk oversyn, viser korleis lånord og fremmendord blir behandla i tale og skrift, refererer synsmåtar på normeringspolitikken og legg fram forslag til prinsipp for korleis importord kan få norsk skrivemåte, og kva ord som bør få slik skrivemåte.

Rådet vedtok på årsmøtet i 1998 retningslinjer for normeringsarbeidet med importord. Det blir det gjort greie for nedafor, samtidig som den lange tradisjonen i norsk for å norvagisere blir illustrert.

Innhald

- 1 Importord (lånord og fremmendord)
- 2 Fornorsking eller norvagisering?
- 3 Målet for norvagiseringa
- 4 Historikk
- 5 Arbeidet med norvagiseringa
- 6 Dei språklege prinsippa for norvagisering
- 7 Om førearbeidet til forslaga
- 8 Utgreiinga
- 9 Lenkjer
- 10 Litteratur

1 Importord (lånord og fremmendord)

Med "importord" meiner ein lånord og fremmendord, dvs. ord som har komme inn i språket vårt i dei historiske periodane vi har oversikt over. "Fornorsking" vil seie at ein finn eit norsk ord (ofte kalla eit "avløysarord") for importordet, jf. nettsida for Ordsma. "Norvagisering" vil seie at ein gjev importordet norsk skrivemåte. Denne artikkelen handlar om det.

Sirka 30 % av orda i *Bokmålsordboka* og *Nynorskordboka* er importord. (Forskjellen på dei to ordbøkene er liten i dette spørsmålet.) Ser vi bort frå samansetningar og avleiingar, kan vi rekne oss fram til at 44 % av ordstammene eller grunnorda i *Nynorskordboka* er importerte i språket. Dei viktigaste eksportørane av ord til norsk er:

Importert frå	Talet på ord	Prosent
Latin	4089	31
Gresk	2120	16
Lågtysk	2021	15
Fransk	1931	15
Engelsk	1564	12
Italiensk	358	3
Dansk	179	1
Nederlandsk	167	1
Arabisk	148	1
Svensk	116	1
Spansk	108	1
Portugisisk	80	1

2 Fornorsking eller norvagisering?

For det strategiske spørsmålet om ein skal satse på fornorsking eller norvagisering, er desse prinsippa viktigast:

1 Dersom nye ord som blir tekne i bruk i norsk allmennspråk, ikkje alt har ei form som høver inn i det norske ortografiske mønsteret, skal ein gje dei norsk ordform (ved anten fornorsking eller norvagisering).

2 Ein skal prioritere arbeidet med å finne norske avløyсарord for heilt nye engelske fremmendord.

3 Det er ei oppgåve for Språkrådet å "overvake" språksituasjonen slik at det kan finne ut i kva høve ein bør satse på eit avløyсарord, og i kva høve det skal arbeide for ei norvagisert ordform.

4 Ein bør arbeide for at flest mogleg av importorda som går inn i allmennspråket, blir norvagiserte.

Eit fullstendig oversyn over retningslinjene kjem nedafor under punkt 5.

3 Målet for norvagiseringa

Det er i tråd med den norske språkpolitiske tradisjonen at ein ønskjer å gjere tilgangen til skriftmålet lettast råd for alle samfunnsgrupper. Vanskelege og mønsterbrytande skriftbilete gjer skriftspråket mindre tilgjengeleg, og altså vanskelegare å bruke.

Norsk skriftmål byggjer på at det skal vere eit godt samsvar mellom skrift og tale. Det bør altså vere like enkelt å skrive det relativt nye importordet *teip* (av eng. "tape") som det er å skrive det gamle importordet *kjeks* (av eng. "cakes") eller som eit norsk arveord som *hest*. Norsk og f.eks. engelsk har ein del nokså like ord, f.eks. *arm*, *frilans*, *land*, *sjokk*, *tøff*. Det vil vere pedagogisk kompliserande om nokre av dei som er relativt like, skulle skrivast på engelsk, andre ikkje. Det enklaste pedagogiske prinsippet er å skrive dei orda vi brukar i norsk, på norsk; det vil seie på tilsvarande måte som når vi skriv dei orda vi brukar i ein engelsk tekst, på engelsk.

4 Historikk

Første rettskrivingsvedtaket i Noreg kom i 1862 og gjaldt skrivemåten av ikkje minst importord. For eksempel skulle ein

- byte ut *ph* med *f*: *Philosophie* > *Filosofi*
- fjerne stum *e*: *Philosophie* > *Filosofi*
- byte ut *c*, *ch* og *q* med *k* der dei blir uttalte *k*: *Technique* > *Teknik*, *concis* > *koncis*, *qualificere* > *kvalificere*

I tida opp til våre dagar har ein drive "oppryddingar" i skrivemåten av importord. Nedafor viser vi først ein del eksempel på korleis ein skulle skrive fram til 1862. Etterpå kjem ei liste som viser kva tid ymse ord har fått norsk skriveform.

4.1 Slik hadde norsken sett ut om vi ikkje hadde begynt å norvagisere i 1862:

Ortografi før 1862 – utvalde ord henta frå Ludvig Meyer: *Fremmedordbog eller kortfattet Lexikon over fremmede, i det danske Skrift- og Omgangs-Sprog forekommende Ord, kunstudtryk og Talemaader* (1863).

(Substantiv skrivne med småe forbokstavar her.)

affaire	cancelle	certificat	charme
alliance	caution	chaffeur	check
annonce	causerie	chamæleon	chef
	cancelle	chance	chicane
balance	centrum	charakter	chocolade
bureau	ceremonie	charlatan	cigar

citat	exempel	medicin	protegé
circulære	extract	memoir	provocere
citat	expedition	menagerie	præcedents
citron	façade	merit	præcis
civil	facit	milieu	praxis
classificere	façon	mission	præcisere
cohæsion		modificere	prælat
communicere	galoche	musicere	præmie
compagnon	guerilla	nation	præsidet
concentrere		neutral	præstere
concept	harcelere		publicere
concession		obducere	punch
concis	identificere	officer	pædagog
conclusion	implicere	officiel	
concurrents	impressionist	orthographe	qualificere
constellation	indicium		
consumption	inficere	paragraph	ratificere
control	inspection	parallel	recept
corset	inspicere	parcel	recognoscere
correspondance	interview	participium	reconvalescent
costume	intolerance	passage	reducere
crucifix	introducere	pension	reference
cylinder	intuition	permission	reflexion
czaar	invasion	perron	refusion
cølibat	ischias	personificere	reminiscent
		pfalanx	renæssance
decimal	jaloux	philosoph	repertoire
dedicere	jargon	photographie	replicere
deducere	jongleur	piédestal	repræsentant
discussion		placere	repræsentativ
division	kaleche	plateau	revolution
douche	kritik	plyds	
		point	retouchere
eddike	liqueur	princip	revanche
exercere	logis	procedure	rubricere
explosion		procent	rutsche
ekzem	marcipan	procession	ræsonnement
elasticitet	marsch	producere	
engagement	massage	profession	sanctionere
etage	matrice	project	schablon

schach	specialisere	saison	version
scheich	speciel		vezir
schema	specificere	tableau	vice-
seance	sphinx	terrain	viol
secund	staffage	tolerants	violet
sergeant	station	tonnage	violin
service	subtraction	touche	vision
session	succes	transscendent	
shawl	successiv	trapez	zenith
skepticisme	suffleur		
social	suggestion	vacance	æsthetik
societet	suspension	verificere	æstimere

4.2 Eksempel på normeringar av importord 1907–2004

For tida etter 1959 er også normeringar av utalandsk skrivemåte tekne med. Merket > betyr at ordet er blitt endra att seinare. (bm = bokmål, nn = nynorsk)

Bokmål (riksmaal) 1907

(Aars & Hofgaard 1907)

allé	gamasje	lekse
ansjos	geni	losji
audiens	glyserin	mansjet > 1917
bassæng > 1917	influenta	mars (maaned)
briljant	inspektør	marsj
bronse	jalusi	musisere
buljong	justis	paralel (parallele, paralelogram) >
byraa > 1917	kalesje	1917
dispachør > 1924	kalosjer	paraply
dusj	konferanse	parfym > 1917
eksersere	konjunksjon > 1917	plysj
eksersis	konkurrans	porselæn > 1917
elektrisere	konsert	portemonnæ > 1917
entré	korrespondanse	procedyre
excellense > 1938	kostyme	punsj
fasade	kritisere	ratifisere
føljetong	kuvert	

ressurser > 1984
rubrisere
salong
sersjant

sjal
spasere
streik
sukces > 1938

terræng > 1917
tsar
vaksinere

Nynorsk (landsmål) 1912

(Skard 1912)

akkumulator
assuranse
ballong
basseng
bataljon
bensin
boikotta

brosgja
budgett > 1938
katekisma
komedi >
losji el. lossi
mansjett(a)
nasjon

nøytral
offiser
pensjon
porselin > 1917
sigar
sjokolada
viski el. whisky > 1938

1917

(Dep 1918) (Orda som berre står i bokmålslista er merkte *bm.*, og orda som står berre i nynorsklista, er merkte *nn.*)

absolutt
aksent
aksept
ammunisjon
appellere
artikkel
auksjon
basseng
bresje
brosgjyre
bm.: budgett > 1938
butikk
desember
diskusjon
drosje
duell
egyptisk
eksplosjon
ekvator
estetisk
europeisk
fabrikere > 1959?

farse
fenomen
gerilja
intervju
jubileum
kapellan
kaprise
kjemi
kjerub
konjunksjon
kritikar/kritiker
krystall
majestet
majones
bm.: mansjett
mobbe
bm.: nasjon
parallel
parfyme
pedagog
pensjon
permisjon

porselen
portemoné
portrett
predikant
premie
president
presis
process > 1938
produsere
profesjon
rase
reducere
refleksjon
refreng
representere
resonnement
retrett
bm.: nøitral
rokokko
servise > 1959
sjakk
sjalu

sjalusi
nn: sjef (chef)
bm: sjokolade
skjema

soia > 1959
stasjon
sykkel
terreng

toalett
tråle

1924 Riksmål

(Krogstad og Seip 1924)

boikott
dispasjør
gir
kløpper el. klypper
lunsj

1924 Landsmål

(Heggstad 1924)

lunsj

1938

(KUD 1938)

à jour
aksje
bm: aksjon
bm: ambisjon
bm: ansiennitet
antesipere
attaché
basill
bransje
bridge el. bridsj > 1959
budsjett
ca. = cirka > 1999
celeber > 1999
celle > 1999
cello
celluloid > 1999
cellulose > 1999
celsius
cent

centi(gram)
cerebral
champagne > 1996
chance el. sjanse
bm: charmant el.
sjarmant
charme el. sjarm
cirka = ca.
bm: cm = centimeter
cyankalium
bm: desavuere
desi(gram)
desidere
desisjon
bm: diksjon
diligence
bm: dimisjon
bm: distré
eksellense

eksellent
eksellere
eksentrisk
ekshaust el. eksos
eksotisk
emballasje
encyklopedi
engasjement
engasjere
evfemisme
bm: fascist > 1999
fasett
fasit
bm: fiksjon
flørt (s.)
flørte (v.)
foajé
bm: forsere
bm: fransese

bm: garasje
 gasje
 generell
 geni
 genial
 gentil
 giljotin
 ingeniør
 isjias
bm: journal
 journalist
 kompanjong
bm: konfesjon
 konfidensiell
bm: konsesjon
 kvotient
 litteratur
bm: losje
 lynsje
 madjar
bm: maskin
 massøse
 mesen/at
 metsj el. match > 1959
 milits
 niese
bm: officer (-s)
 oransje
 palass
 pasient
 passasje
 passasjer
bm: personasje
 plansje
 poeng
bm: ponni
bm: porsjon
bm: posisjon
 postill
 potpurri

bm: pre, et
 presedens
bm: preseptor
 preses
 prestisje
bm: promosjon
bm: prosedere
 prosent
bm: prosesjon
bm: prosess
 prosjekt
 prosjektil
bm: puttis (fl.)
 rasjon
 rasjonalist
 rasjonell
nn: rasjonera
bm: recensent
bm: recess
 rejisere
 renonsere
 reseptiv
 resiprok
 revansj(e)
 saucisse el. såsiss >
 1999
 scene > 1999
bm: seksjon
 sement
 sensor
 sensur
 sentral
 sentrum
 septer
 seremoni
 sertifikat
bm: sesjon
 sherry
bm: sigar(ett)
 sikori

silhuett
 sinders
 sirkel
 sirkulere
 sirkulære, -et
 sirkus
 siselere
 sitar
 sitat; sitere
 sitron
 sivil
 sivilisasjon
bm: sivilisere
 sjakett
 sjalu(si)
 sjampinjong
 sjargong
 sjarlatan
 sjasmin
bm: sjef
bm: sjekk
 sjenere
 sjenerøs
 sjenever
 sjeselong
 sjeté
 sjetong
 sjeviot
 sjevra
 sjikane
 sjikt
 sjimpanse
 sjingel
 sjokolade
 sjonglør
 sjy (kjøttsaft)
 sjåfør
 sjåvinisme
 skandale
 skatoll

nn: skonnert	sykkel	titel el. tittel
skvær	syklon	vallon
nn: sordin	syklus	watt
sorti	sylinder	whig
sosial(ist)	sypress	whisky
sujett	sølibat	whist
suksess el. succès	såsiss el. saucisse >	yankee
suvenir	2000	zoolog

Bokmål 1940

(Sverdrup og Sandvei 1940)

bløffe	peanøtt	sjampo
jenki el. yankee	penteri	sjåse el. chaussé
krasje	pledd	
mikse	sikspenslue	

Etter krigen

1959

bridge
haik
handikap
kalif
lisens
manikyr(e)
manøver
marsjall
match
service (= 'teneste') >
1995
silhuett
soya
vaier
vise-

1966

teip el. tape

1969

design

1970

bøffel

1971

skåre el. skøre el. score
slipp (= 'talong')

1973

flippover
slippover
stripp

1974

acre
baskyl

kei el. kjei

overall

panty

tips

triks

tøtsje (Tanum)

1975

cereal

frilans

1976

drik(k)s

skuter el. scooter

sponsor

1978

essay

krakkar/-er

krakke
pikkels
sleid el. sleide

1979

jus el. juice
åltreit el. all right

1980

brotsj (før: brosj)
bagett

1981

chips
skanne
taksameter
trubbel > 1983

1982

drawback
fastback
comeback

1983

feedback
kjoks el. chuck
trøbbel
weekend
western

1984

avokado
ayatolla
barrakuda
bearnés
bidé
bleser el. blazer
blits
blueline
bløff

bobin
bramin, braman
bresere
brife
buffé
cingy
citer el. siter (før: sitar)
cocker spaniel
deadline
dilodendron
dominion
endiv
enkét el. enquete
eskatologi
espri el. esprit
facts
falanks
fikus
fondy
forsytia
gag > 1999
getto
gimmick
gospel
hibiskus
hit > 2000
hollandés
hotpants
iktyo
jogurt el. yoghurt
jojo el. yo-yo
kabinkryssar/-er el.
cabin cruiser
kabriolet
kardigan
kløtsj el. clutch
kolesterol
kollasj el. collage
konfessor
konsertina

krål
kråle
kuli
lasagne
leggings
maharaja
maki el. maquis
mannekeng
maskara
medley
miksmaster
mysli
nugat el. nougat
pellet
popkorn
posjere
prosjektør el. projektor
pumpernikkel
raja
redline
resurs el. ressurs
script > 1995
sepoy
sjanger el. genre
slapstick
slide
smash
-snitsel
spagetti
stand-in
still
squash > 1995
take-off
taky-
tet
transe
transjere
tusjere
uttrert el. outrert

wienersnitsel el.
wienerschnitzel

1985

kasjunøtt
popp el. pop (adj.)
posjere
shorts
sjablon el. sjablong
tusjé

1986

popp el. pop (subst.)

1987

punkar > 1996

1989

skannar

1991

fan, koll.: fans
minjong
nikkers (eineform)
scone el. scones
tako-

1995 (vedtak i 1996)

breikdans
bulleteng
enterteinar/-er el.
entertainer
fait el. fight
faitar/-er el. fighter
faite el. fighte
feide el. fade
feidar/-er el. fader
feiding el. fading
finisj el. finish

gaid el. guide
gaide el. guide
hedde el. heade
hedding el. heading
hipp
innputt el. input
innsidar/-er el. insider
kaps
keitering el. catering
ketsjup el. ketchup
kikk el. kick
klinsj el. clinch
konteinar/-er el.
container
overhedd el. overhead
pins
polish el. polish
pønkk el. punk
pønkar el. punker
påver el. pauvre
rafte
rapp
rappe
seif (subst.) el. safe
seif (adj.) el. safe
seife el. safe
sjampanje el.
champagne
sjarter el. charter
sjåk el. choke
skript el. script
skup el. scoop
skvåsj el. squash
snaksy
streit el. straight
streite el. straight
sørvis el. service
taime el. time
tilte
utputt el. output

utsidar/-er el. outsider

1999 (vedtak i 2000)

bagg el. bag
desennium
diktum
fasinere el. fascinere
fasist el. fascist
gagg el. gag
gem
handikapp el. handicap
hitt el. hit
hott el. hot
jett el. jet
joruba
jubalong
kjjip
labb el. lab
pegg el. peg
peis el. pace
peisar/-er el. pacer
pirse el. pierce
pistasj el. pistasie
plasebo el. placebo
plott
prosit
res el. race
resar/-er el. racer
seilonar/-er el.
ceylonar/-er
seilonsk el. ceylonsk
seleber el. ceber
selebrere el. celebrere
selebritet el. celebritet
selle el. celle
sellofan el. cellofan
sellular el. cellular
sellull el. cellul
selluloid el. celluloid

sellulose el. cellulose
sellulær el. cellulær
senari- el. scenari-
sene el. scene
seno- el. sceno-
sientolog el. scientolog
sirka el. cirka
sirkum- el. cirkum-
siserone el. cicerone
sisilianar/-er el.
 sicilianar/-er
sjablong
skipp el. skip
spenser- el. spencer-
syklamat
syklamen
syklotym
syklotymi
symbal/symbol el.
 cymbal/cymbel
symbalist el. cymbalist
såsiss
tabb el. tab
transend- el. transcend-
tubb el. tub
vebb el. web
vebbe el. webbe
vokk el. wok
vokke el. wokke

2003 (vedtak i 2004, førebels ikkje behandla av Kulturdepartementet)

accessoires/accessoirar el. aksessoarer/aksessoarar
bacalao el. bakalao
cannabis el. kannabis
caravan el. karavan
carting el. karting
carving el. karving
coil el. koil
corny el. korny
dachs el. daks
gimmick el. gimmik
hickory el. hikkory
maracas el. marakas
masochisme el. masokisme
masochist el. masokist
masochistisk el. masokistisk
nonchalanse el. nonsjalanse
nonchalant el. nonsjalant
nonchalere el. nonsjalere
racket el. rekkert (før: racket)
somasochisme el. somasokisme
somasochist el. somasokist
somasochistisk el. somasokistisk
serve el. sørv
serve el. sørve
server el. sørver/sørvar
snacks el. snaks

(Det meste i listene er henta frå Helge Sandøy: *Lånte fjører eller bunad? Om importord i norsk*. Oslo: Cappelen forlag 2000.)

5 Arbeidet med norvageringa

På årsmøtet 12.–13. februar 1998 gjorde Norsk språkråd dette vedtaket om normering av importord:

"Prinsippene i kapittel 7 i utredningen [*Lånte fjører eller bunad?*](#) legges til grunn ved normering av importord.

Språkrådet mener for øvrig at norvageringa bør foregå i et moderat tempo hvor man tar rimelig hensyn til reaksjoner fra publikum."

Dei vedtekne prinsippa frå utgreiinga *Lånte fjører eller bunad?* er gjevne att nedanfor. Tala i parentes viser til sidetal i utgreiinga. Utgreiinga kan lastast ned frå <http://www.sprakrad.no/567norvb.pdf>.

- 1 Dersom nye ord som blir tekne i bruk i norsk allmennspråk, ikkje alt har ei form som høver inn i det norske ortografiske mønsteret, skal ein gi dei norsk ordform (ved anten fornorsking eller norvagisering). (s. 99)
- 2 Ein skal prioritere arbeidet med å finne norske avløyсарord for heilt nye engelske fremmendord. (s. 100)
- 3 Det er ei oppgåve for Språkrådet å "overvake" språksituasjonen slik at det kan finne ut i kva høve det bør satse på eit avløyсарord, og i kva høve det skal arbeide for ei norvagisert ordform. (s. 102)
- 4 Ein bør arbeide for at flest mogleg av importorda som går inn i allmennspråket, blir norvagiserte. (s. 103)
- 5 Ord som det er fagterminologisk grunn for å norvagisere, skal følgje dei same prinsippa som allmennspråklege ord. (s. 103)
- 6 Når det gjeld importord som er vanskelege å tilpasse norsk lydstruktur, bør ein prioritere arbeidet for eit norsk avløyсарord. (s. 103)
- 7 "Det bør vises tilbakeholdenhet med forandring av termer som er i internasjonal bruk, for eksempel målenheter, særlig når ordet er avledet av et navn. Eksempler: becquerel, pasteurisere." [Lundeby 1987] (s. 103)
- 8 Engelske ord som er bygde opp slik at dei er gjennomsiklige også for nordmenn som kan engelsk, bør ein vere tilbakehalden med å norvagisere. Ein bør først satse på å få innarbeidd omsetjings- eller avløyсарord for dei. Engelske ordstammar skal ein derimot vurdere å gi norvagisert skrivemåte, ev. i tillegg til at ein kjem med framlegg om avløyсарord. (s. 104)
- 9 Ord som refererer berre eller nesten berre til saksforhold i engelsktalande land, bør halde på den engelske skrivemåten. Det same må i ein viss grad òg gjelde for ord frå språk som færre nordmenn kan. (s. 104)
- 10 Når ein skal avgjere om ein bør satse på norvagisering eller avløyсарord, bør ein jamføre med situasjonen i dei skandinaviske grannelanda. (s. 104)
- 11 Når importorda går inn i allmennspråket, bør Språkrådet snarast råd vurdere om det skal foreslå eit avløyсарord eller vedta ei norvagisert ordform – eller gjere begge delar. (s. 108)
- 12 Ein skal norvagisere nye importord etter det dominerande mønsteret for tilpassing til norsk uttale. (s. 108)
- 13 Norvagiserte ordformer skal ha same skrivemåte i bokmål og nynorsk. (s. 109)
- 14 Norvagiserte substantiv, verb og adjektiv skal setjast inn i norske bøyingsklassar slik at dei får tradisjonelle norske bøyingsendingar. (s. 122)
- 15 Adjektiv i nøytrum får konsonantforenkling framfor t-en: røff - røft. (s. 122)

- 16 Dei norvagiserte orda skal følgje nærare definerte prinsipp som er lista opp i utgreiinga. (s. 110–120)
- 17 Når eit ord med dominerande utalandsk skrivemåte er nytt i skriftnonna, bør ein tillate både utalandsk og norvagisert skrivemåte. (s. 123)
- 18 Når ei norvagisert ordform har vore tillaten og brukt i 20 år, bør ein vurdere å gjere ho til eineform. (s. 124)
- 19 Når Språkrådet blir spurt til råds om skrivemåten, skal det gi uttrykk for at ein helst ser at den norvagiserte blir brukt der han er tillaten. Språkrådet sjølv skal også halde seg til dei normerte norvagiserte skrivemåtane. (s. 124)
- 20 Ord som ikkje har vore behandla og normerte før, kan leggjast fram for årsmøtet kvart år. (s. 124)
- 21 Importord som har vore normerte før, skal behandlast ved slutten av kvar valbolc for Språkrådet. (s. 125)
- 22 Fagnemnda førebur framlegga og bør så langt råd prøve å behandle ord i grupper. (s. 125)
- 23 Språkrådet prioriterer arbeidet med dei ordgruppene som kan behandlast etter etablerte norvagiseringsmønster. (s. 125)"

(Frå Årsmelding 1998.)

6 Dei språklege prinsippa for norvagisering

[I oppstillinga her er dei fonetiske markeringane i hakeparentesar gjengitt så langt det har late seg gjere ut frå tilgjengeleg ordinær tekstbehandling. Sidetala framom / viser til boka *Lånte fjører eller bunad? Om importord i norsk* av Helge Sandøy (Cappelen 2000), og tala bak / viser til utgreiinga med same tittelen, som kan lastast ned frå <http://www.sprakrad.no/567norvb.pdf>. Der er prinsippa grundigare behandla.]

Konsonantisme

1 Etter kort (trykktung) vokal skal det komme anten konsonantgruppe eller dobbel konsonant. Eksempel: *job* > *jobb(e)*, *crash* > *krasj(e)*. (Jamfør K1 s. 224, 110.)

2 Ord med uttalen *ff* av utalandsk *gh* får skrivemåte med *ff*. Eksempel: *rough* > *røff*, *tough* > *tøff*. (Jamfør K10 s. 228/112.)

3 Ord med uttalen *j* av utalandsk *j* [dž] får skrivemåte med *j*. Eksempel: *jazz* > *jass*, *juice* > *jus*. (Jamfør K13 s. 228/112.)

4 Ord med uttalen *k* av utalandsk *c*, *ch*, *ck* får skrivemåte med *k*. Eksempel: *script* > *skript*, *cholesterol* > *kolesterol*, *bacalao* > *bakalao*, *caravan* > *karavan*, *coil* > *koil*, *snacks* > *snaks*, *gimmick* > *gimmik*. (Jamfør K2 s. 226/110.)

5 Ord med uttalen *kk* av utalandsk *ck* får skrivemåte med *kk*. Eksempel: *kick* > *kikk*, *racket* > *rekkert*. (Jamfør K8 s. 227/111.)

6 Ord med uttalen *ks* av utalandsk *x* får skrivemåte med *ks*. Eksempel: *box* > *boks*, *mixmaster* > *miksmaster*. (Jamfør K12 s. 228/112.)

7 Ord med uttalen *kv* av utalandsk *q(u)* får skrivemåte med *kv*. Eksempel: *squash* > *skvåsj*, *squeeze* > *skvis(e)*. (Jamfør K11 s. 228/112.)

8 Ord med uttalen *ng* av utalandsk *nt* i *-ent* og *-ant* [ang] får skrivemåte med *ng*: : *présent* > *presang*, *volant* > *volang*. (Jamfør K17 s. 228/112.)

9 Ord med uttalen *nje* av utalandsk *gne* får skrivemåte med *nje*. Eksempel: *champagne* > *sjampanje*. (Jamfør K9 s. 227/111.)

10 Ord med uttalen *r* av engelsk *r* som er stum, får skrivemåte med *r*. Eksempel: *flirt* > *flørt(e)*. (Jamfør K14 s. 228/112.)

11 Ord med uttalen *s* av utalandsk *c* får skrivemåte med *s*. Eksempel: : *cølibat* > *sølibat*, *service* > *sørvis*. (Jamfør K3 s. 226/110.)

12 Ord med uttalen *sj* av utalandsk *sh*, *ch* [š] får skrivemåte med *sj*. Det same gjeld ord med *ch* og uttalen [tš] i framlyd i engelsk. Eksempel: *finish* > *finisj*, *clinch* > *klinsj(e)*, *nonchalanse* > *nonsjalanse*, *choke* > *sjåk(e)*, *charter* > *sjarter/sjartre*. (Jamfør K4 og K5 s. 226/110–111.)

13 Ord med uttalen *t* av utalandsk *th* får skrivemåte med *t*. Eksempel: *ortho-* > *orto-*, *thorax* > *toraks*. (Jamfør K15 s. 228/112.)

14 Ord med uttalen *tsj* av utalandsk *ch*, *tch* [tš] i slutten og inne i ord får skrivemåte med *tsj*. Det same gjeld ord med *g* som er uttalt [dž] i engelsk. Eksempel: *touch* > *tøtsj(e)*, *ketchup* > *ketsjup*. Ei mogleg norvagisering er *image* > *immitsj*. (Jamfør K6 og K7 s. 227/111.)

15 Ord med uttalen *v* av utalandsk *w* får skrivemåte med *v*. Eksempel: *twist* > *tvist* 'pussegarn', *wire* > *vaier*. (Jamfør K16 s. 228/112.)

Vokalisme

1 Ord som i norsk kan vere uttalte med både *a*, *e* og *æ*, og som i engelsk har uttale med kort [æ], får skrivemåte med *a*. Eksempel: *jass*, *bagg*, *taksi*. (Jamfør V1 s. 230/113.)

- 2** Ord med uttalen *ai* av engelsk *i, igh, ui* [ai] får skrivemåte med *ai*. Eksempel: *time* > *taime*, *fight* > *fait(e)*, *guide* > *gaid(e)*. (Jamfør V21 s. 236/119.)
- 3** Ord med uttalen *au* av engelsk *ou* [au] får skrivemåte med *au*. Eksempel: *stout* > *staut* (tøytype). (Jamfør V22 s. 236/119.)
- 4** Ord med uttalen *e* av engelsk *ea* [ɛ] får skrivemåte med *e*. Eksempel: *heade* > *hedde*, *overhead* > *overhedd*. (Jamfør V3 s. 231/115.)
- 5** Ord med uttalen *ei* av engelsk *ai, aigh, a, ay* [ei] får skrivemåte med *ei*. Eksempel: *container* > *konteiner*, *straight* > *streit*, *catering* > *keitering*, *display* > *displei*, *fade* > *feide*, *spray* > *sprei(e)*. (Jamfør V23 og V24 s. 237/119.)
- 6** Ord med uttalen *-ar* eller *-er* i trykklett sluttstaving av engelsk *-er* får skrivemåten *-ar* i nynorsk og *-er* i bokmål i hankjønnsord. Eksempel: *container* > *konteinar/konteiner*. (Jamfør V2 s. 231, 115.)
- 7** Ord med uttalen *er* eller *ær* i trykkstaving av engelsk *air, are* får skrivemåte med *ær* eller *er*. Eksempel: *square* > *skvær*. Ei mogleg norvagisering er *fair* > *fer*. (Jamfør V15 s. 235/117–118.)
- 8** Ord med uttalen *i* av utalandsk *i, ie, ee, ea, u, e, a, ey, y* får skrivemåte med *i*. Eksempel: *biff* > *biff*, *brief* > *brife*, *squeeze* > *skvis(e)*, *gear* > *gir*. (Jamfør V4 s. 232/115.)
- 9** Ord med ein vokalutgang som er uttalt anten som *-i* eller *-y* i ord frå engelsk med suffikset *-y* blir skrivne med *y* i norsk. Eksempel: *corny* > *korny*, *hickory* > *hikkory*. (Jamfør V14 s. 234/117.)
- 10** Ord med uttalen *o* av utalandsk *au, o, oa* får skrivemåte med *o*. Eksempel: *exhaust* > *eksos*, *smoking* > *smoking*, *loaf* > *loff*. (Jamfør V5 og V6 s. 232/115.)
- 11** Ord uttalte med trykklett *o* (dels også *å*) får skrivemåte med *o*. Eksempel: *nylon* > *nylon*, *container* > *konteiner/konteinar*. (Jamfør V9 s. 233/116.)
- 12** Ord med uttalen *u* av utalandsk *u, oo, ui* får skrivemåte med *u*. Eksempel: *pull-over* > *pullover*, *put* > *putte*, *scoop* > *skup*, *juice* > *jus*. (Jamfør V10 og V11 s. 233–234/116–117.)
- 13** Ord med uttalen *ju* av engelsk *u* får skrivemåte med *ju*. Mogleg norvagisering: *producer* > *prodjuser/-ar*. (Jamfør V12 s. 234/117.)

14 Ord uttalte med trykksvak *u* av engelsk *u, ou* får skrivemåte med *u*. Eksempel: *supporter* > *supporter/supportar, yoghourt* > *jogurt*. (Jamfør V13 s. 234/117.)

15 Ord med uttalen \emptyset av engelsk *ir, er, ur* [ɜ:] og *u, ou, o* får skrivemåte med \emptyset . Eksempel: *flirt* > *flørt(e), service* > *sørvis, serve* > *sørve, clutch* > *kløtsj, trouble* > *trøbbel, done* > *dønn*. (Jamfør V16 og V17 s. 235/118.)

16 Ord med uttalen lang *å* av engelsk *o, a, aw, ou* får skrivemåte med *å*. Eksempel: *score* > *skår(e), all right* > *ålreit, crawl* > *krål(e), trawl* > *trål, choke* > *sjåk(e)*. (Jamfør V18 og V19 s. 235–236/118.)

17 Ord uttalte med kort *å* av engelsk *a* får skrivemåte med *å*. Eksempel: *squash* > *skvåsj*. (Jamfør V20 s. 236/119.)

18 Ord uttalte med kort *å* (somstad òg uttalte med kort *o*) av engelsk *o, ou* får skrivemåte med *o*. Eksempel: *clown* > *klovn, counter* > *kontre, job* > *jobb(e), mob* > *mobb(e)*. (Jamfør V7 og V8 s. 232/116.)

19 Ord uttalte med *åy* av utalandsk *oi* får skrivemåte med *oy*. Mogleg endring: *spoiler* > *sployer*. (Jamfør V25 s. 237/119.)

7 Om førearbeidet til forslaga

Etter at Språkrådet i 1998 vedtok dei prinsippa som står under pkt. 5 og 6 ovafor, har det behandla norvagiseringsforslag i to omgangar, i 2000 og i 2004. Slike forslag blir først gjennomgått i fagnemnda, som så legg dei fram for årsmøtet i Språkrådet til godkjenning.

I samsvar med retningslinjene for arbeidet er orda blitt behandla i grupper. I 2000 gjekk ein igjennom ord med *c* som hadde uttale med *s*. I 2004 tok ein gruppene med *c, ck* og *ch* som var uttalte som *k*.

Utgangspunktet for dette arbeidet er aktuelt materiale frå ordlister. I 2004 blei utlistingar av alle orda skrivne med *c, ck* og *ch* og uttalte med *k* som stod i *Tanums store rettskrivningsordbok* brukte som grunnlag.

Materiale som er utgangspunktet for behandling, kan vere svært stort, i 2004 på fleire hundre ord. Men første avgrensinga går ut på å skilje ut allmennorda, og da har materialet skrumpa inn til sirka 50 ord i begge desse norvagiseringsrundane (jf. prinsipp 1 og 4 under punkt 5). Fagterminologi behandlar ikkje fagnemnda utan først å ha fått innspel frå aktuelle fagmiljø. Denne avgrensinga krev litt skjønn, og under førebuingane til 2004-saka ville fleirtalet i fagnemnda ikkje rekne f.eks. ordet *campus* som allmennord, og dermed fall det ut frå forslagslista.

Frå denne kortare ordlista tek ein så vidare bort ord som er samansetningar i engelsk, dvs. der sjølve ordoppbygginga er gjennomsliktig, jf. prinsipp 8. Det gjorde at f.eks. *catwalk* ikkje

var aktuelt å behandle vidare i 2004. Deretter tek ein bort ev. ord for måleeiningar (prinsipp 7) og ord som gjeld berre "saksforhold i engelsktalande land", jf. prinsipp 9.

Lista ein da står att med – i begge desse norvageringsrundane var ho på sirka 40 ord – er såleis behandla systematisk og i samsvar med retningslinjene. Forslaga går deretter til årsmøtet, der det oftast blir stemt over kvart enkelt ord. I 2000 godtok årsmøtet nesten alle forslaga frå fagnemnda, i 2004 blei fleire avviste. Dei som passerte, står i listene under pkt. 4 ovafor.

8 Utgreiinga

Utgreiinga *Lånte fjører eller bunad?* (1997) kan kjøpast frå Norsk språkråd for kr 100. Ein kan òg hente [utgreiinga i pdf-format her](#) (525 kB). Vi gjer merksam på at i denne utgåva manglar nokre av vedlegga.

Ei omarbeidd og utvida utgåve kan kjøpast i bokhandelen:

Sandøy, Helge: *Lånte fjører eller bunad? : om importord i norsk*. Oslo, 2000. 306 s. (LNUs skriftserie ; nr 136) ISBN 82-02-19684-1 (h.)

9 Lenkjer

Moderne importord i språka i Norden (Prosjekt under Nordisk språkråd): <http://www.hf.uib.no/MODERNE/>

10 Litteratur

Graedler, Anne-Line & Stig Johansson 1997. *Anglisismeordboka*. Oslo: Universitetsforlaget

Graedler, Anne-Line og Stig Johansson 2002. *Rocka, Hipt, og Snacksy. Om engelsk i norsk språk og samfunn*. Oslo: Høyskoleforlaget.

Sandøy, Helge 2000. *Lånte fjører eller bunad. Om importord i norsk*. Oslo: LNU / Cappelen akademisk.

Jamfør også: <http://www.hf.uib.no/moderne/litteratur.html>

Helge Sandøy
28. mars 2004